

Samisk ungdomhelse

- Perspektiver fra en samisk ungdomsorganisasjon

Julius Mihkkal Eriksen Lindi

NOEREH

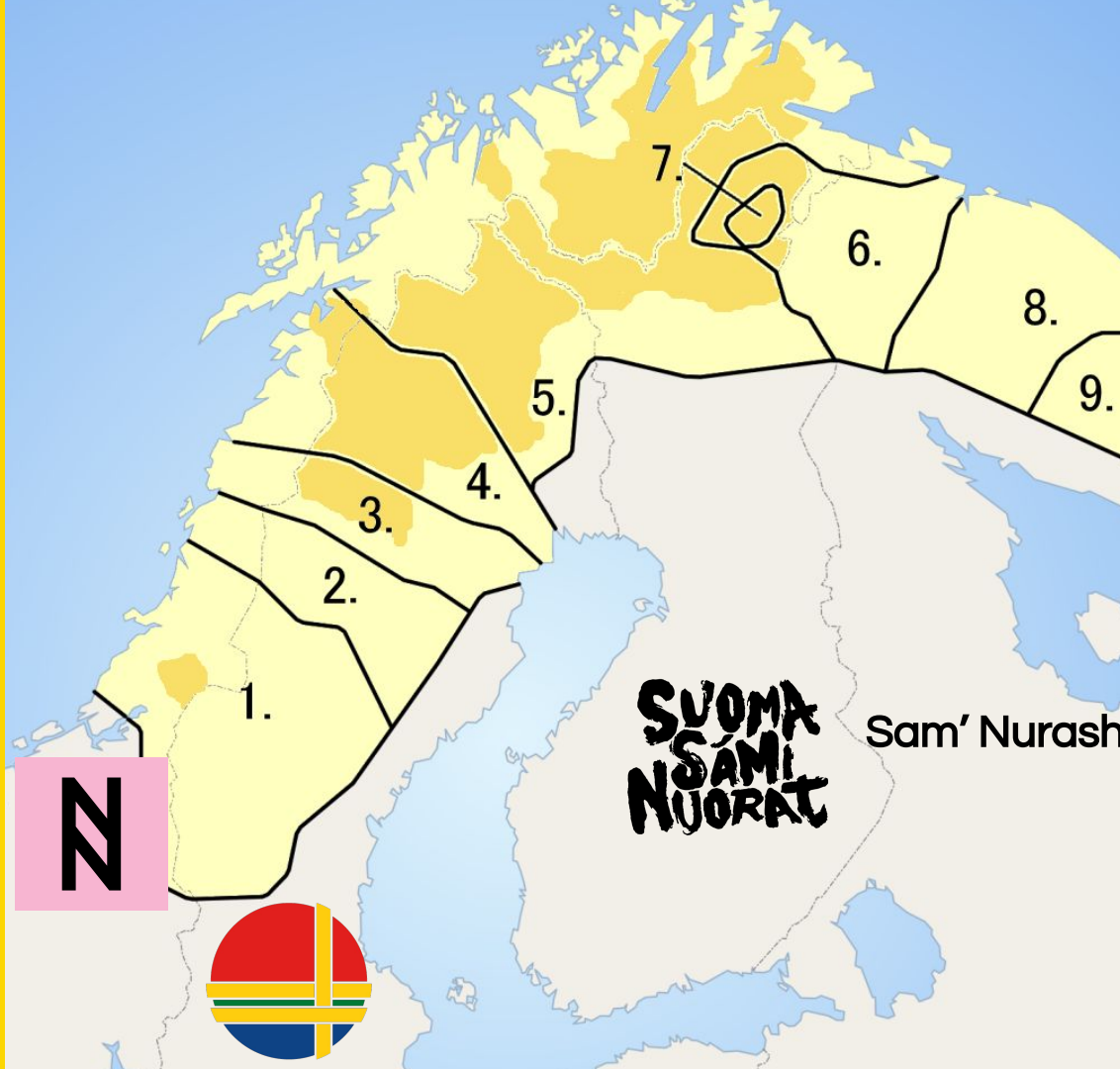
For alle samiske ungdom mellom 12 og 30 år
www.noereh.no

- Møteplasser for samiske ungdom på tvers av landet
- Lokallag
 - Oslo(ve)
 - Romsa
 - Ávjovárri (Karasjok, Kautokeino, Porsanger)
- Gi samiske ungdom en stemme i saker som angår og påvirker dem

NOEREH

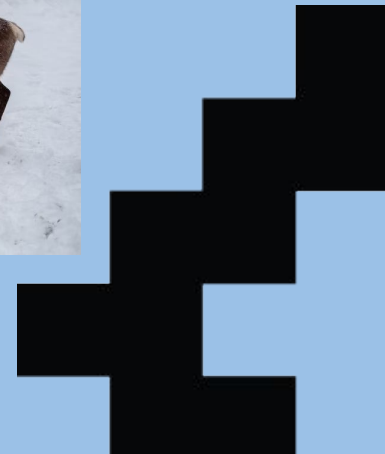
1. Sørsamisk
2. Umesamisk
3. Pitesamisk
4. Lulesamisk
5. Nordsamisk
6. Skoltسامisk
7. Enaresamisk
8. Kildinsamisk
9. Tersamisk

Identitet

Ulike måter å "definere" seg selv same:

- Forfedre med samisk bakgrunn
- Å kunne et eller flere samisk språk
- Om man har kofte
- Om man kan bruke kofte
- Oppvokst i et sterkt samisk miljø
- Hvordan man forvalter kulturen
 - Duodji
 - Tilstedeværelse i naturen
- Næring: reindrifft, fising, bærplukking

Dagens utfordringer med samisk identitet

- Identitetskrise hos mange unge samer som følge av fornorskningen
- Fortvilelse og skuffelse over at man har mistet muligheten til å lære språket
 - Ikke tatt seriøst nok i skolene!
 - Elever får ikke oppfølgingen som de trenger!

En typisk intergenerasjonell hendelsesforløp:

- **Besteforeldre** som har blitt nektet og straffet for å snakke samisk. Sterkt rammet av traumer som forhindrer dem fra å oppfordre det senere i livet
- **Foreldergenerasjon** som ikke fikk anledning til å snakke samisk eller i det hele tatt vite at de er samisk. Lever i uviten om sin egen samisk kultur.
- **Nåværende generasjon** som får vite at de er samisk og som er nysgjerrig til å utforske sin samisk identitet. Noen føler at det er "for sent" til å gjøre det.

Trygge samiske møteplasser

- Oppfyller behovet for tilhørighet
 - Være frivillig eller delta på festivaler
- Garanti for å ikke trenge å “forklare seg selv” stadig vekk
- Arenaer for å utvikle selvtillit,
- Muligheter for å ta opp sosiale utfordringer vi møter innad i kulturen
- Har vært vanskeligheter med å få i gang ungdomscamper etter koronaperioden.

NOEREH

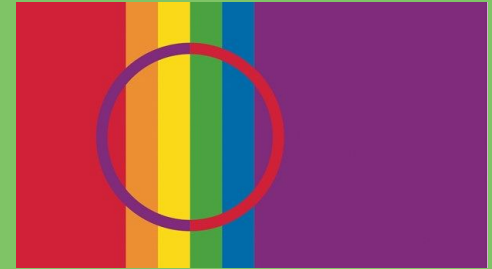

RAASTEN
RASTAĦ

Familie og slektninger

- Familie- og slektsforhold er svært viktige faktorer for behovet for tilhørighet i Sápmi generelt
- Bånder mange hundre og tusener personer sammen, viktig del av kulturen
- Et tveegget sverd
 - Vanskelig å ta opp tunge og tabubelagte temaer som for eksempel om voldtekt

Behovet for kultursensitive helsetjenester

- Vanskelig å få vanlige psykologer til å forstå kulturell bakgrunn
 - Noen tilfeller hvor tilbakemeldingene fra psykologene er rett og slett krenkende
- Størstedelen av samtalene blir brukt til å forklare grunnleggende ting om kultur og identitet.
 - Stor press på ungdommen
 - Tar tid fra en faktisk effektiv og verdifull behandling
- Svekket tillit til de psykososiale helsetjenestene.
- Uvitenhet om spesialiserte helsetjenester som SANKS

Grønn kolonialisme

- Føle byrden til å ta i mot grønne skiftet for fremtidige generasjoners skyld samtidig at man må ofre en kulturskapende og bærekraftig næring.
- Sterk polarisering i debatten om det grønne skiftet.
 - Fjerner nyansene i diskusjoner
 - I mot vindmøller? Eller ikke i mot?
 - Rom for kompromisser eller kompromissløst?
- Være en kulturbærer? Eller en aktivist?
 - Kan man være begge to samtidig?
- Ansvar til å måtte "forklare seg selv" stadig og være en informant.
- Støtte fra familie? Slektninger? Venner? Resten av samfunnet?
- Fortvilelse i å være en del en stat som er "i mot" dem.

FOTO: Rasmus Berg, Thor Due
Natur & Ungdom

FOTO: LEHTIKUVA / HEIKKI SAUKKOMAA

Giitu / Gijtto / Gæjthoe

Takk!

“Psykisk helse blant samisk ungdom handler blant annet om deres mulighet til å utvikle en sterk samisk identitet, få anerkjennelse som urfolk, minske minoritetsstress, tilgang til kultursensitive helsetjenester som tar hensyn til morsmål og kulturkompetanse, rasisme og diskriminering, vold, selvmord, nærhet til naturen, mulighet til å kunne ha en fremtid på samiske premisser, hva for eksempel gjelder å kunne praktiskere samiske tradisjonelle næringer som reindrift og fiske, eller leve som samisk ungdom i urbane strøk. Disse spørsmålene berører ikke bare den psykiske helsen til samisk ungdom, men også helt eksistensielle spørsmål om hvilken plass samisk ungdom har i samfunnet, og deres rettigheter som urfolk.”

Hansen & Skaar (2021), *Unge samers psykiske helse*